

ERNEST BLOCH

FROM JEWISH LIFE: PRAYER

GIDEON KLEIN

PARTITA FÖR STRÅKORKESTER: ALLEGRO

HANS KRÁSA

OUVERTYR FÖR LITEN ORKESTER

HENRYK GÓRECKIDE SORGSNA SÅNGERNAS SYMFONI: II LENTO E LARGO -
TRANQUILLISSIMO**TRAD. ROMSK ARR OLOV HELGE**

KADAL ASVA (ROMSK HYMN - KLAGOSÅNG)

ZOLTÁN KODÁLY

DANSER FRÅN GALANTA

LEYB ROZENTAL ARR JONAS NYDESJÖ

MIR LEYBN EYBIK

ABRAHAM ELLSTEIN ARR JONAS NYDESJÖ

A HEYMISHER BULGAR

CHAVA ALBERSTEIN ARR PETER LYNE

IKH STEY UNTER A BOKSERBOYM

MIKAEL WIEHE ARR OLOV HELGE

EN SÅNG TILL MODET

(Konsertens längd ca 70 min, utan paus)

Minneskonserten

Remember

Malmö SymfoniOrkester
 Robert Trevino, dirigent
 Samuli Örnströmer, cello
 Alexandra Büchel, sång
 Marek Glindrönn, sång
 Louisa Lyne & di Yiddishe Kapelye
 Helena Röhr, inläsare

TOR — 21/10 — 19.00

FÖRORD

Musiken är en stor kraft som förenar många olika människor. Den kan vara ett sätt att uttrycka något svårt och bearbeta det obegripliga. Ha konstnärliga kvalitéer som gör att den spelas om och om igen, och därför fungerar som ett minne, en påminnelse om något som aldrig mer får ske. Om detta handlar kvällens konsert. Att i vår nutid förstå att en människa bar på kraften att komponera, skapa musik i ett koncentra-tionsläger är nästan inte greppbart.

I gettot Theresienstadt fanns flera musiker och kompositörer som Hans Krasá (1899 - 1944) och Gideon Klein (1919 - 1945) som båda komponerade och framförde konserter där. I Förintelselägren avrättades, precis som Krasá och Klein, ett stort antal människor på grund av sina identiteter, sin bakgrund, sin tro, sexuella läggning eller politiska övertygelse. Den här konserten är en manifestation för det öppna samhället, det breda, inkluderande och empatiska. Ett samhälle där vi alla respekterar, accepterar och värnar om varandra. Symfonisk, romsk och judisk musik varvas med fyra starka texter som skrivits enkom för den här konserten, som avslutas med en ny version av i Mikael Wiehes låt "En sång till modet". Konserten ingår i Öppna Malmö, som är ett samlingsnamn för en rad aktiviteter med ett gemensamt syfte: alla i Malmö ska kunna vara stolta över sin bakgrund och identitet – och leva i staden som jämlikar.

Varmt välkomna!

Karin Karlsson, programchef musik, kultur och mötesplats på Malmö Live Konserthus.

ÖPPNA MALMÖ

Öppna Malmö är en satsning för att skapa en stad för alla, där människor ska känna sig representerade och inkluderade. Under de kommande två åren arrangeras ett stort program med aktiviteter som utbildningar, seminarier, poddar, utställningar, filmvisningar och konserter. Utställningen Öppna Malmö, som samlat personliga berättelser om inspirerande och engagerade människor, visas runt om i Malmö 2021.

TACK TILL

Judiska församlingen i Malmö, Forum för Levande historia, Romskt informations- och kunskapscenter, Föreningen Förintelsens överlevare, Salomon Sculman, Mujo Halilovic, Fadi Barakat, Mira Kelber, Olov Helge, Jonas Nydesjö, Peter Lyne & Mikael Wiehe

ROBERT TREVINO

Den amerikanske dirigenten Robert Trevino fick sitt internationella genombrott när han 2013 med kort varsel ersatte Malmö SymfoniOrkesterns förre chefsdirigent Vassily Sinaisky i ett projekt vid Bolsjojteatern i Moskva med lysande recensioner som följde. Det ledde till flera nya engagemang med ledande orkestrar. Trevino har studerat för David Zinman som Aspen Conducting Fellow vid Aspen Music Festival and School och därefter, 2011, för James Levine som Seiji Ozawa Conducting Fellow vid Tanglewood Music Festival. Hans samarbeten innefattar bland andra Cleveland Orchestra, London Philharmonic Orchestra, San Francisco Symphony och Rotterdam Philharmonic Orchestra.

SAMULI ÖRNSTRÖMER

Samuli Örnströmer är född i Finland och utbildade sig till cellist vid Sibeliusakademien i Helsingfors. Han flyttade till Sverige 1994 för att studera cello vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Där började han även studera dirigering för Jorma Panula och erhöll sitt diplom i dirigering 1998. Sedan 2001 är Samuli Örnströmer Malmö SymfoniOrkesterns alternerande solocellist och har även dirigerat orkestern otaliga gånger.

ALEXANDRA BÜCHEL

Sopranen Alexandra Büchel är prisad för sin kristallklara höjd, kombinerad med ett varmt mellanläge och levande skådespele-ri. Den flitigt anlitate konsert- och opera-sångerskan har på kort tid etablerat sig som en av de främsta uttolkarna av modern och nutida musik.

MAREK GLINDRÖNN

Marek är en romsk artist som trädde fram på musikscenen redan som tonåring och sedan dess turnerat både i Sverige och Europa. Utöver sin passion för romsk musik och traditionell folksång, går Marek även under artistnamnet Mark Maxim där musiken han framför är i genren pop och R&B.

LOUISA LYNE & DI YIDDISHE KAPELYE

Sveriges jiddischdrottning, Louisa Lyne, och hennes band di Yiddishe Kapelye rör sig med säkerhet mellan traditionell klezmer, modern pop och världsmusik. Med beats, rytmer och inslag av konstmusik och folksång arbetar de med jiddisch i ett helt nytt sammanhang, som samtidigt förefaller helt självklart.

SLAKTENS PRELUDIUM — SALOMON SCHULMAN

Dona, dona. Den kända sången hörde vi framföras först av Joan Baez och Donovan på sextiotalet i deras ljuva versioner.

Låten verkade enligt texten handla om en kalv som skulle byta husbonde på marknaden, medan svalorna flög högt i skyn. Bitterljuvt men vackert lät det, och man stämde själv in i ett dona, dona vid varje refräng.

Ingen tänkte då på att sången i själva verket var smärtsamt sorgfylld. Ursprungligen skrevs den på jiddisch - redan år 1940 - av Aaron Zeitlin, den blivande Nobelpristagaren Isaac Bashevis Singers närmaste vän. Denne poet och dramatiker hade kommit med sista Amerikabåten redan innan det andra världskriget bröt ut för att sätta upp ett av sina dramer i New York. Hustrun och de två barnen följde inte med från Polen utan fångades hjälplöst i fällan innan den slog igen.

I jiddischkvädet ligger i själva verket kalven värnlöst skrikande, invirad i ett rep, inuti en boskapsvagn på väg till slaktbänken, medan bonden hånfullt påpekar att det hade varit bättre om kalven haft vingar så att den kunde flyga likt en fågel som är fri.

Bilden framträder nu i all sin tröstlösa tragik. Döden löpte i boskapsvagnar till Auschwitz och Treblinka. Poetens metaforer är egentligen ett preludium inför masslakten av judarna.

BORTOM VI OCH DOM — MUJO HALILOVIC

”Jag har ätit så mycket tyg i mitt liv!” tillkännagav Ceija Stojka, Förintelsens överlevande. Som tioårig brukade hon värma sig i högar av döda människor och, som andra fångar, äta tyg, jord, skosnören. Romer har utsatts för förtryck, diskriminering, förakt, förföljelse, rasism. Romer har hållits som slavar. De utsattes för Förintelsen, vilket negligerades i flera decennier. Omkring 80 procent av den romska befolkningen mördades i de länder som nazisterna ockuperade. Det fruktansvärda, romsk Förintelse i kombination med att den inte erkändes av världssamfundet förrän 1989, påverkar miljontals romska livsvillkor än i dag.

Förintelsen startade inte i förintelselägren, den startade med ett sätt att tänka, långt tidigare i samhället, i politiken, i media, i akademien. Det demoniska som gjordes mot romer, judar och andra utpekade individer och grupper, gjordes av vanliga människor, av vanliga myndigheter, i vanliga länder. Därför kan det hända igen. Att förebygga det börjar således med sättet att tänka, med samtalet om vilka vi, som individ och kollektiv, har varit, är och kan vara.

Vi och Dom-resonemang baseras på ett homogent och oproblemiskt Vi och ett homogent och problemiskt Dom. Det utelämnar ett empatiskt och medansvarigt Jag och ett sådant Du, som ifrågasätter detta förenklade och farliga resonemang. För varje samhälle är det av avgörande betydelse vilket Jag, Du och Vi detta samhälle framkallar och utvecklar. Våra identifikationer sätter gränser för vår empati, solidaritet, gemenskap och vårt ansvar.

Må vår vardag ha kosmopolitisk, perspektivutvidgande prägel för att förmå oss att tänka utanför vår tids exkluderande, binära Vi och Dom-resonemang, som återigen kan kulminera med att barn äter tyg och jord.

MÅNGFALDENS BETYDELSE — FADI BARAKAT

Världen, vårt land och vår stad blir allt mer mångfaldsrik. I takt med ökad migration till följd av miljökatastrofer och krig har många av oss fått fly till en säkrare plats på vår planet; en plats där vi hoppas att våra röster och handlingar är likvärdiga de invånare som redan befinner sig där.

En trygghetens plats där vi accepteras för de vi är och där våra olikheter välkomnas.

Genom dessa olikheter sätter vi prägel på vår omgivning; allt från olika maträtter till ett annat sätt att lösa komplicerade utmaningar på som vi står inför som en grupp eller samhälle. Mångfald leder till ökad innovationskraft och vinst för vårt samhälle. För dig som tvivlar, föreställ dig att du ska spela piano med endast en tangent: Det är tack vare variationerna av tangenter på ett piano som vacker musik kan framträda. Det är de olika kläderna som du har möjlighet att bära som bidrar till att förgylla de vackra stunder i ditt liv som du en dag kommer blicka tillbaka till, må det vara balen du ska gå på eller kanske ditt alldeles egna bröllop.

Vad vore världen då utan mångfald? En sådan värld kommer aldrig att existera, ty vart du än blickar ser du mångfaldens tecken och betydelse. Alla försök till att förintna mångfalden har alltid misslyckats och kommer alltid att misslyckas.

Kom ihåg att varje slag utdelat emot vår mångfald är ett direkt slag emot dig. Det är ett hot emot min och din frihet och vårt samhälle. Därför ska vi alltid stå upp för alla människors lika värde och värna om den mångfald vi har i vår värld. För alla är vi en del av mångfalden, alla tillhör vi en och samma ras, människan.

FRAMTIDENS ÖVERLEVARE — MIRA KELBER

När jag var runt 8 år gammal satt jag bredvid min mamma och syster i synagogan i Malmö.

Vi satt och lyssnade på min pappa som höll tal under Förintelsens minnesdag den 27 januari.

Pappa pratade om sina upplevelser under sina första år på jorden. Hur han flydde från Sovjet och hamnade i Polen, och hur han, min farmor och farfar var de enda av vår släkt som överlevde Förintelsen.

Jag, jag satt där uppe och började plötsligt ropa på min pappa. Jag skrek ”pappa pappa, jag har lärt mig vissla”.

Mamma försökte tysta mig, men pappa tittade på mig och bekräftade stolt att jag hade lärt mig vissla.

Nu är det jag som står framför mikrofonen när det är Förintelsens minnesdag, det är jag som berättar min pappas historia. Men även min egen.

Jag berättar om det hat som vi judar måste utstå idag, det hat som genomsyrat vårt samhälle genom historien.

Jag tog min pappas plats. Idag måste jag använda min röst för att berätta hur det är att vara vittne till hatbrott men även dotter till en förintelseöverlevare.

Jag tänker ofta på de barn som aldrig fick chansen att lära sig vissla, och de föräldrar som inte fick känna sig stolta över sina barn.

Jag ska lämna över till mina barn
Den berättelse som jag bär på
Som min pappa bar på
Men som mina släktingar berövades
Jag ska lämna över mitt arv

Vi ska se till att nästkommande generation växer upp utan en berättelse om förföljelse.

Vi ska se till att nästa generation inte blir offer för hatbrott och att de får lära sig vissla.